

Tahák na svaták

Guy de Maupassant: Kulička 3. díl

Mistrná povídka Kulička francouzského romanopisce a dramatika Guy de Maupassanta měla u čtenářů na konci devatenáctého století okamžitý úspěch. Stejně tak často si ji do čtenářských deníků zapisují i studenti.

„Je to mistrovské dílo...“ nešetřil chválou na povídku svého žáka spisovatel Gustave Flaubert. Dnes si na ukázce rozebereme, jak v Kuličce použil Maupassant sarkasmus či lidový jazyk. I v analýze neuměleckého textu zůstaneme na „okrajích společnosti“ a začteme se do bulvárního tisku.

Co byste měli vědět

Bulvár

Z Francie pochází nejen autor Kuličky, ale i slovo bulvár. Vzniklo z francouzského slova boulevard, což znamená široká živá ulice plná kaváren, kabaretů, obchůdků, kudy procházejí davy lidí. Právě na pařížských bulvárech začali kameloti na začátku devatenáctého století prodávat noviny, při nichž vykřikovali senzační titulky, aby si je lidé koupili. Přídavné jméno bulvární se v češtině na začátku dvacátého století začíná obecně používat pro takzvané lehčí formy. Ať už divadla, literatury či třeba písniček. Stává se synonymem obecné pokleslosti, například v politice, médiích či reklamách.

Co bych poradil/a studentům

→ KATEŘINA JAROŠOVÁ

Absolvovala Gymnázium Břeclav, nyní studuje Management cestovního ruchu na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně.

V první řadě doporučuji knížky přečíst, a pokud jste je četli už někdy v prvéku, přečíst si je ještě jednou. Je to velká výhoda, protože to budete mít čerstvě v hlavě a během toho druhého čtení můžete už i přemýšlet, co na ústní řeknete. Dále si udělat rozbor knihy podle struktury od Cermaty, hlavně literárněhistorický kontext. U nás na škole se nás učitel ještě ptal na nějaký osobní názor na postavy, aby to nebylo jenom o vysypání naučených věcí a uvolnil tak atmosféru.

Autorem textových rozborů je PhDr. Stanislav Zajíček z Gymnázia Matyáše Lercha, Brno.

Seriál připravila redaktorka MF DNES Bohdana Jarošová.

Příště

A. a V. Mrštíkové: Maryša

Sesedli se tedy kolem hluboké polévkové mísy, z níž se šířila zelná vůně. Vzdor tomu poplachu byla večeře veselá. Ctihodné sestry i manželé Loiseauovi si ze šetrnosti objednali mošt, byl ostatně docela dobrý. Ostatní si dali víno a Cornudet si poručil pivo. Měl svůj zvláštní způsob, jak otevřít láhev a nalévat pěníci tekutinu do nakloněné sklenice, z níž nespouštěl oči, a nakonec ji zvedl i s nápojem proti světlu, aby mohl vychutnat i barvu. Když pil, tu se mu dlouhý plnovous, mající úplně stejný odstín jako jeho milovaný nápoj, jako by chvěl něhou; očima šilhal, aby neztratil sklenici z dohledu, a vypadal při tom, jako by plnil výlučně poslání, k němuž byl jedině stvořen. Zdálo se, že se mu v myslí navzájem prostupují a snoubí obě veliké vášně, ovládající celý jeho život, totiž světlé pivo

ukázka z knihy

a revoluce; a on bezpochyby nemohl vychutnat jedno, aniž při tom pomyslel zároveň i na druhé.

Pan Follenvie se ženou večereli až na druhém konci stolu. Hostinský funěl, jako když z porouchané lokomotivy uniká pára; dýchání ho příliš namáhalo, než aby mohl při jídle ještě mluvit. Zato jeho žena, ta neumkla ani na chvíli. Vyprávěla všechny své dojmy, když sem přišli Prusaáci, co dělali a co říkali. Nemohla je ani cítit především proto, že ji stojí peníze, a za druhé proto, že má dva syny na vojně. Obracela se především na hraběnku, protože jí lichoťilo, že může mluvit s urozenou paní.

Autor v textu rozvíjí všechny podstatné nástroje vyprávěcích způsobů literárního realismu - je tu v erformě skrytý vševědoucí vyprávěč chronologického děje, důkladný popis založený na bohatém využití prostředků uměleckého stylu (příklady viz v naší ukázce), a toto pásmo vyprávěče doplňuje tzv. pásmo postav, tvořené především bohatými přímými i nepřímými řečmi (v nich zní jak vysoká, tak lidová francouzština podle toho, co je vhodnější pro charakter postavy).

Ukázka představuje část naší společnosti v hostinci při večeři před prvním noclehem. Právě Cornudet (onen lidový kverulant, Maupassant ho posměšně nazývá demokrat) a jeho pivní obřad ukazují figuru zvanou sarkasmus, z tropů tu vidíme konstantní epiteton (veselá večeře, milovaný nápoj), přirovnání (vypadal, jako by plnil výlučně poslání; plnovous jako by se chvěl něhou) i metonymii (vychutnat barvu) či metaforu-personifikaci (vášně, ovládající celý jeho život). Sarkasmus je i v popisu hostinské, ta nemůže Prusaáci „...ani cítit především proto, že ji stojí peníze, a za druhé proto, že má dva syny na vojně...“ Výňatek tedy ukazuje, jak bohatý využitím prostředků je Maupassantův styl.

Uražená a ponížena

Jediný, kdo není ironizován, je prostitutka Alžběta řečená Kulička. Autor ji popisuje jako krásnou plnoštíhlou ženu se smyslem pro čest a vlastenectví (vzhledem k její sociální roli „ženy na okraji“ jde opět o paradox). Alžběta se stane obětí zápletky novely - pruský důstojník okupující hostinec odmítne propustit dostavník na další cestu, pokud ona neukojí jeho mužské tužby. Trvá velice dlouho, než ji cestující pokryteckými argumenty přemluví; nemyšlí totiž na čest, důstojnost a Francii jako Kulička, myslí jen na svůj prospěch, ať už jím je cokoli.

Hořké ponížení Alžběty jako paradoxního symbolu francouzské cti a důstojnosti je dokonáno v závěru - Alžběta, která neměla žádný čas připravit se na další cestu, nedostane od svých zákeřných dlužníků ani sousto.

Svět francouzského umění poslední třetiny 19. století je velmi pestrý. Ve světě literatury najdeme pozdní romantiky, šokující prokleté básníky i novátorské realisty. Právě k nim patří i Guy de Maupassant, jehož novela Kulička se stala jedním ze symbolů tohoto způsobu umělecké tvorby - a to je ve světě umění opravdu velká pocta.

Realismus je prastará metoda - umělci, kteří po ní sáhnou, nechtějí nic jiného než zachytit tzv. pravdivou tvář skutečnosti životů svých i svého společenství.

Taková jsou umělecká východiska mladého bouřliváka, sportovce, bonvivána Guye de Maupassanta. Má štěstí - povídkou Kulička přispívá třicetiletý Maupassant r. 1880 do almanachu populárních realistických autorů. Následující desetiletí patří horečné a plodné tvorbě - bezmála tři sta povídek, šest románů, zápisky z cest...

Za okupace aneb kdo je kdo

Děj své prozaické novely rozvíjí autor v kontextu, do něhož se často vrací; je jím pozdní podzim r. 1870 v Normandii. Tu tehdy okupují německá vojska, a válka tak z bojišť

vstoupí i do francouzských domácností. Dojem z postoje k okupační armádě, jež zaujímá určitá část francouzské společnosti, stane se hlavním tématem Kuličky - je jím hořké zklamání, vztek a lítost. Už v úvodu, kdy nás autor provádí okupovaným městem Rouen, poznáváme základní figuru autorského stylu této novely - hořký sarkasmus. Ten doprovází především výmluvný popis deseti hlavních postav, s nimiž se setkáme v dostavníku, který má namířeno do přístavu v Dieppe. Společnost je to pestrá, a oblíbený motiv cesty umožňuje autorovi soustředit na jednom místě tolik sociálně rozdílných manželských párů i jednotlivců: velkoobchodník s vínem, majitel prádelny, hrabě, ti cestují i s manželkami, dvě jeptišky, jakýsi lidový kverulant - a prostitutka. Ta jediná opouští Rouen proto, že už nemůže okupanty snést. Motivace ostatních je jiná, například manželské páry cestují až do Le Havru kvůli tomu, že „v sázce jsou jejich velké peníze“.

Jedna z nejslavnějších scén novely zachycuje situaci překonaného odporu k přítomné prostitutce - když se ukáže, že pouze ona myslela na cestovní zásoby a prosta lakoty bohaté pohostí všechny ostatní.

Neumělecký text

Policejní rada Dočekal vzpomíná na známé »figurky« z podsvětí

Jó, pražská galerka, to už není, co bejvalo. Třeba vrchnímu z »Pěti Pé« jsem byl dokonce na svatbě. A to byl předtím takový darebáček. Krádl! Ale když spadla klec, vše přiznal.

Jednou se v Praze konal nějaký festival písní a tanců. A nějaký dobrák poradil kumštýřům ze slovenského souboru, že »Pět Pé« je nejlepší podnik v Praze. Přišli a jedna z těch dívek pronesla, že je tam málo světla. Já měl trochu nabráno, vyskočil jsem na pult s bouchačkou, že ustřelím zá-

věs. Galerka ztuhla. A začali mě přesvědčovat: »Pane inšpektor, nedělejte to, budete mít průser!« Odbrojlil mě vrchní, odvezli mě taxíkem domů. Ráno jsem se probudil a chtělo se mi umřít. Vybavil jsem si, co jsem prováděl, bouchačku jsem měl »bůhvíckde!« Nekonečný den, než otevřeli v »Pěti Pé«! Hned večer jsem tam letěl. Pistoli tam měli zamčenou v trezoru. Kterýkoli z těch darebáků se na mně tenkrát mohl zahojit, ale ani jeden mě neprásknul. Odměna za to, že jsem k nim byl férový. I galerka měla tehdy svoji čest.

(ahaonline.cz, květen 2017)

úryvek

Bezprostřední souvislost mezi výňatky je tu jediná - jejich děje jsou situovány do hospody. Nicméně hlavní myšlenka textu, tedy „I lidé na okraji společnosti mají svoji morálku“, propojuje tento výňatek s jedním z důležitých motivů novely Kulička. K němu směřují i všechny příklady v textu - nejsou tu tedy nepodstatné informace. Vyprávěč je předkládá jako očitý svědek, tedy jako fakta (nikoli domněnky).

Komunikační situaci dobře popisuje titul výňatku a uvedený zdroj: policista vyprávuje pro čtenáře bulvárního portálu. Jeho vyprávění, pokud jde o jazykové prostředky, představuje

hovorovou češtinu s lehkou příměsí argotu (= galerka, spadla klec, bouchačka, inšpektor, prásknout), to text oživuje a přidává vyprávěči na věrohodnosti. Slohovým postupem je tu tedy vyprávění, čemuž na rovině kompozice odpovídá i tzv. horizontální členění textu využívající odstavců oddělujících různé motivované (mikro)vyprávění.

Všechny popsány jevy textu - jazykové prostředky, kompoziční výstavba, slohový postup i zdroj - nás opravňují k tvrzení, že autor využil publicistický styl; jeho útvar přesnější určit nelze, může jím být rozhovor, publicistický článek i tzv. causerie.

rozbor